

Toenemende onrust in de steeds ongelijkere samenleving en verward gedrag

Congres Personen met Verward Gedrag 2018

Roerige tijden

Aantal moorden door verwarde personen stijgt

Voor het eerst in jaren is het aantal gevallen van moord en doodslag in Nederland gestegen. En flink ook: de 159 'moorden' van 2017 zijn er liefst 48 meer dan in

VERWARDE PERSONEN

Rotterdamse politiechef noemt verwarde mensen 'dodelijker dan terrorisme'

Prof. Wolfgang Steeck: *“We moeten ons instellen op een zeer lange periode van chaos en onzekerheid. [...] Dat is best lastig om je voor te stellen, zo'n niet-orde.*

[...] De oude orde is dood, maar van de nieuwe is nog geen spoor te bekennen. De crisis is het nieuwe normaal.”

(Volkskrant 2017)

Prof. Jan Rotmans: *“Onze samenleving en economie zijn fundamenteel aan het veranderen – we bevinden ons in een revolutionair tijdperk met grote maatschappelijke verschuivingen die chaos en instabiliteit veroorzaken.”*

Juli 2017, Hamburg

“Met de huidige gang van zaken blijven er steeds minder mensen in het veronderstelde politieke midden zitten, gezien het steeds moeilijker wordt om een snel escalerend sociaal conflict te verhullen onder de dekmantel van de normaliteit”. (Crimethinc.com)

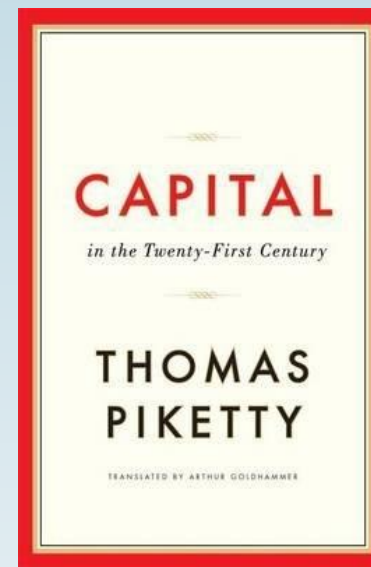
“Groeierende ongelijkheid bedreigt stabiliteit”

- World Economic Forum (2014)

“...fiscale crises, en structurele werkloosheid en onderwerk, [...] sociale problemen zoals stijgende inkomensongelijkheid die de politieke en sociale instabiliteit bedreigen.” (p. 9)

- Oxfam Novib (2014)

- Thomas Piketty (2013)

(Nog steeds) op het menu

Crises:

- Armoede en ongelijkheid
- Democratie
- Global warming
- En meer

Angst voor chaos

- voorspelbaarheid en eenduidigheid
- hang naar uniformiteit: ‘doe normaal!’
- toenemende regulering van het openbare én privéleven
- spontane verschijnselen = ‘verstorende elementen’
- zorgen over een geïndividualiseerde chaos:
de ‘verwarde’

Verwardheid

van het paaje

Dreigend meldde de verwarde man zich bij de deur van zijn buurman, eerst dinsdagavond en gisterochtend nog een keer. Hij moest geld hebben. „Hij keek al raar uit zijn ogen, agressief. Ik kon Syriër.

Suzanne: ‘Ik kreeg mijn huis niet schoon en had geen geld. Toen ging het mis’

Huurtoeslag 2019 omlaag

De kans is groot dat uw huurtoeslag in 2019 omlaag gaat. Deze daling van de huursubsidie hangt samen met het schrappen van de kan-bepaling in de huurtoeslag. Een voordeel voor huurders is dat de harde afbouwgrens wordt omgevormd naar een geleidelijke afbouw, waardoor ag. Wat zijn de voorwaarden van de Belastingdienst erakkoord van het kabinet Rutte 3?

Stijging eigen risico: van 150 naar 400 euro in tien jaar

De welzijnsprijs van armoede en werkloosheid

Een op de drie bijstandsgerechtigden
ontvangt psychische zorg

Verloren Amerikaanse Droom

THE RISE OF THE MERITOCRACY

Michael Young

With a new introduction by the author

NOAM CHOMSKY

HET EINDE VAN DE AMERIKAANSE DROOM

DE TIEN PRINCIPES VOOR DE
CONCENTRATIE VAN RIJKDOM EN MACHT

ten have

Mijn eerdere onderzoek

- Sterker geloof in de Amerikaanse Droom → lage inkomens zijn *negatiever* over de huidige ongelijkheden
- Verklaring: negatieve druk op zelfrespect
- In samenlevingen met meer stigma jegens ‘de bijstand’ → lager relatief welzijn van werklozen

Bronnen:

- Roex, K.L.A. & Rözer, J.J. (2017). The Social Norm to Work and the Well-Being of the Short- and Long-Term Unemployed. *Social Indicators Research*, online version <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-017-1723-0>
- Roex, K.L.A., Huijts, T. & Sieben, I. (2018). Attitudes towards income inequality. *‘Winners’ versus ‘losers’ of the perceived meritocracy*. *Acta Sociologica*, online version <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0001699317748340>

Niet alleen werklozen in de stress

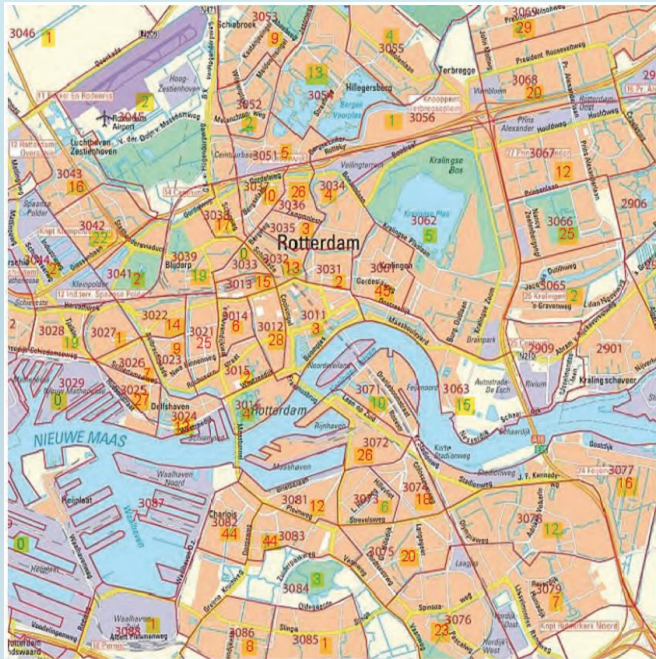
- Onzeker werk (prof. Duncan Gallie)
- Overwerkende ZZP'ers
- Zinloos werk #bullshitjobs (prof. David Graeber)
- Decennia aan intensivering van werkdruk
(prof. Duncan Gallie & prof. Francis Green)

Armoede en verwarde personen – eerder onderzoek

Meer politieregistraties ‘verwarde personen’ in armere wijken Rotterdam

“Het gaat dan om Charlois, Cool, Feijenoord, Spangen en Rotterdam Noord. Voorzichtig kan binnen deze wijken/ gebieden een verband gelegd worden met mogelijke sociaal-economische problemen danwel accumulatie van problematiek in stedelijke gebieden ...”

(Kuppens et al., 2016. Stijging Meldingen Verwarde Personen in de Regio Rotterdam. Arnhem: Bureau Beke: p. 35. Afbeelding p. 34)

Maar er wordt ook sterk gesurveilleerd in Rotterdamse arme wijken!

— *Essay* —

KLOP KLOP, WIE IS

Rotterdamse interventieteams: 'En hoe krijg ik jullie van mijn rug af?'

CARRIE JANSEN

Schrijfster en cabaretière Carrie Jansen kreeg in Rotterdam verschillende malen bezoek van interventieteams. Zij schrijft: 'Help!' riep ik weer. 'Wie zijn jullie? Wat komen jullie eigenlijk doen? En hoe krijg ik jullie van mijn rug af?'

'Natuurlijk zoeken wij dat voor u uit', zeiden ze bij de afdeling

verhuurd, weigerde ik de deuren met mijn huisbazensleutel te openen. Mijn huurders hadden recht op privacy. De dS+V moest zelf maar contact opnemen met mijn huurders.

Tijdens het onderzoek op mijn verdiepingen bleek al snel dat dS+V niet alleen keek naar de voorzieningen of naar de staat van onderhoud van het huis. Ze trokken kastjes open, en lades waar mijn ondergoed in zat.

*“Als de overheid via de interventieteams
‘eigenlijk voor alles’ bij de burger binnenkomt en
daarbij ook nog niet-overheidsinstanties in haar
kielzog meesleept,*

*in hoeverre is de burger dan nog beschermd tegen
eventuele oneigenlijke inmenging?”*

Rotterdam: een proef waarbij ggz samen met woningcorporaties langs de deuren ging bij mensen met huurachterstand.

Tautologie?

Armoede zit in de definitie **zélf!**

“Het zijn mensen met verschillende aandoeningen en /of beperkingen (psychiatrische klachten, licht verstandelijke beperkingen, dementie, verslaving) en/of verschillende levensproblemen (schulden, dakloosheid, verlies van dierbaren, gebrek aan participatie, onverzekerd zijn, illegaliteit, enzovoorts). Vaak is het een combinatie van factoren die leidt tot verward gedrag.”

Ex-minister Schippers, Kamerbrief 3 sept '15

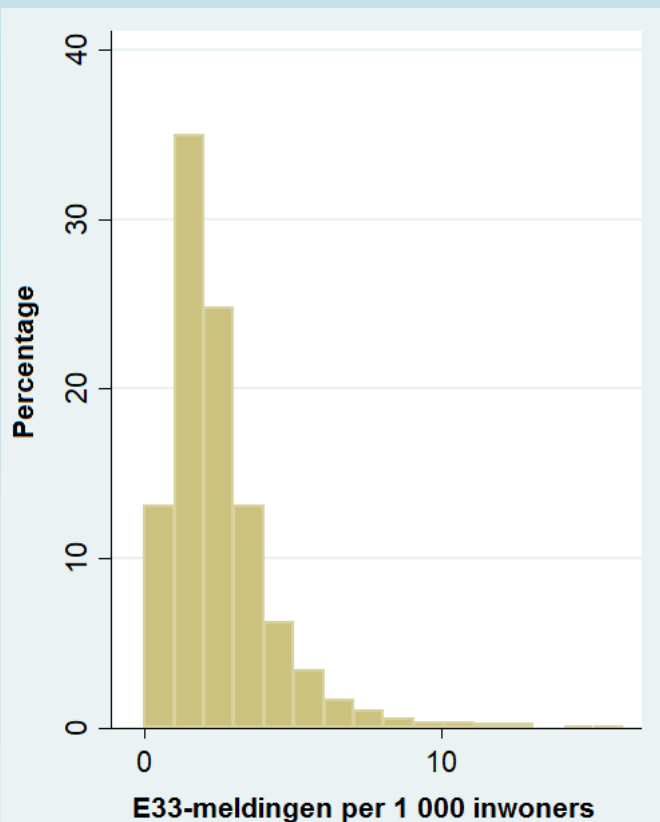
Armoede en verwarde personen – eigen onderzoeksbevindingen

Opzet

- 376 gemeenten
- 2011-2014
- E33-registraties bij politie

Data

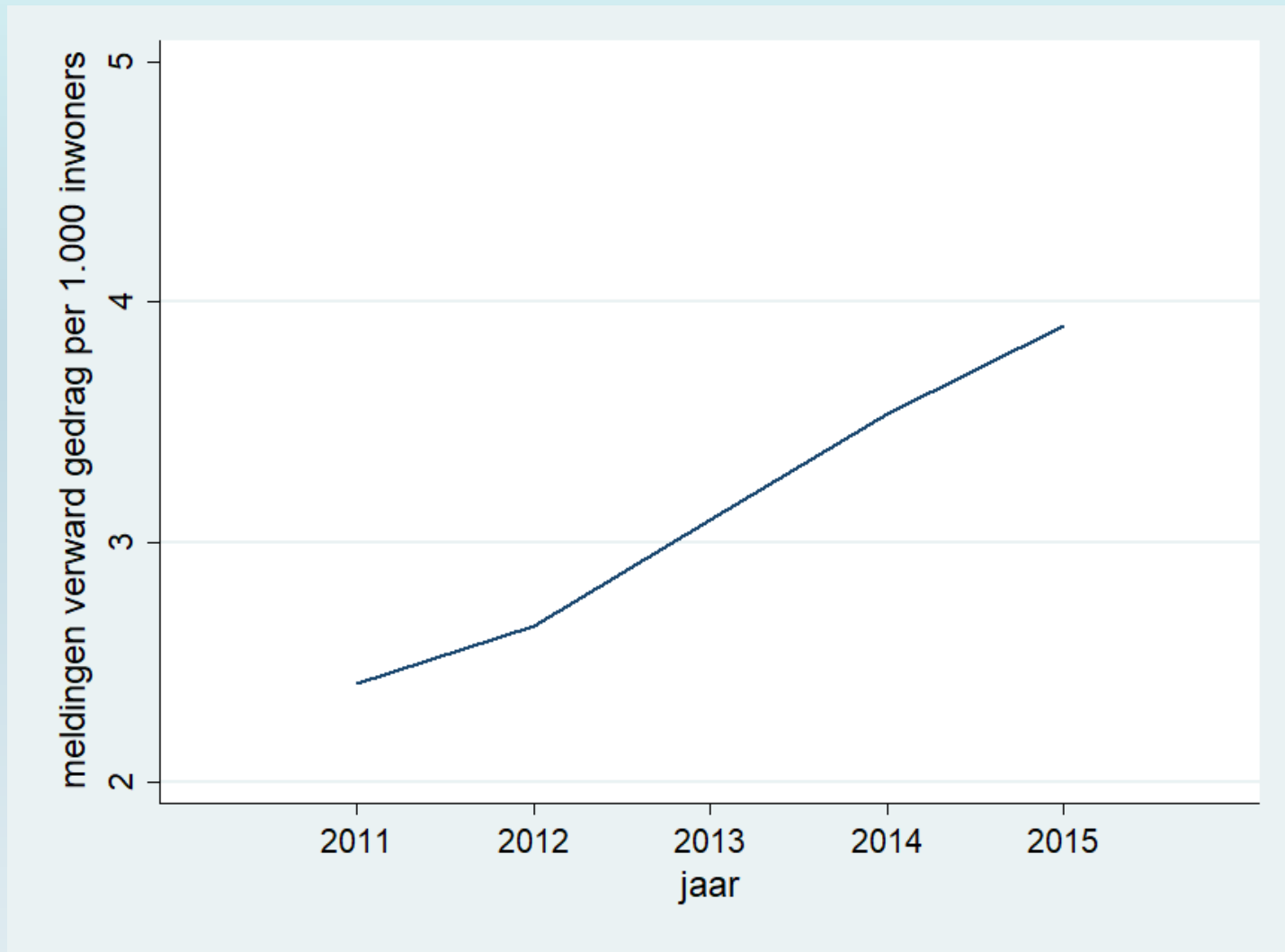
- Meeste E33-meldingen in **Vlieland (2013): 30 per 1 000 inw.**
- Minste E33-meldingen in **Rozendaal (2013): 0**
- Meeste gemeentes rond de **2 per 1 000**

Top tien gemeentes

1. Vlieland
2. Littenseradiel
3. Ten Boer
4. Middelburg
5. Vlissingen
6. Franekeradeel
7. Goes
8. Smallerland
9. Heerenveen
10. Terschelling

Landelijke trend E33-meldingen

Bevindingen

- Hoe meer inkomensongelijkheid en armoede, hoe meer E33-meldingen
- Vergrijzing lijkt ook een rol te spelen

Table 2. Cross-sectional time series fixed effects regressions for municipalities 2011-2014

	M1	M2	M3	M4
Constant	-1.422 (.304) ***	-4.104 (1.693) *	-8.484 (5.497)	1.893 (6.870)
Poverty rate (a)	.512 (.041) ***	.225 (.060) ***	.177 (.064) **	.276 (.087) **
Divorced people (b)		-.014 (.035)	-.016 (.036)	-.062 (.039)
% Elderly people (c)		.350 (.083) ***	.279 (.091) **	.179 (.134)
Closely located GPs (d)		.003 (.019)	.008 (.019)	.014 (.019)
Population size		-.000 (.000)	-.000 (.000)	-.000 (.000)
Inequality rate (e)			1.238 (.300) ***	.941 (.312) **
People on social benefits (f)			.007 (.006)	.003 (.021)
Income (g)			.484 (1.508)	-.777 (1.546)
Year (ref. = 2011)				
2012				-.009 (.164)
2013				.093 (.411)
2014				.491 (.455)
R squared (within)	.125	.162	.177	.187

Notes: Municipality-years = 1,487

Beperkingen data

Onno Hoes en Bauke Koekkoek (2017): cijfers zeggen mogelijk meer iets over het publieke sentiment,

...toegenomen zorgen over de **openbare orde**

Welke 'openbare orde'?

- Bange burgers zonder oplossingsvermogen?
- Alles eenduidig?
- Alles rechtlijnig en voorspelbaar?
- Overal een meldpunt voor?
- *Een chaosvrije utopie (of distopie?)*

Een chaosvrije samenleving

Laatste update: 23 augustus 2016

Politie screent nieuwe huurders

De Eerste Kamer heeft op 12 juli 2016 ingestemd met het screenen van huurders in bepaalde wijken. De Tweede Kamer ging eerder op 29 maart 2016 akkoord.

Een chaosvrije samenleving

FIGUUR 1 Door Bopz-rechter behandelde aanvragen in Nederland 2003-2013 (aantal per 100.000 inwoners)

9. Het recht om niet gestoord te worden

Wat wij nu geestelijke gezondheidszorg noemen, is van huis uit toegepaste sociologie, een vorm van sociale controle gericht op het behoud van de voorspelbaarheid in de maatschappelijke orde. Het begin van de GGZ ligt in de bescherming van anderen dan de

Paul Schnabel (1993): 181

Geïndividualiseerde chaos

- Persoon met onbekende normatieve kaders
- In een zoektocht met onbekend verloop en uitkomsten

Chaos als Gevaar

“Als wij als maatschappij veiligheid willen, zal de medische stand – ik praat dan even over de forensische psychiatrie en de verplichte psychiatrie als geheel – daaraan ook mee moeten doen. [...]

We hebben namelijk te maken met een niet-medische factor, namelijk gevaar voor anderen”

(Spreker bij een Rondetafelgesprek Tweede Kamer: kst-32399-35)

Chaos als kans

“De geboorte van alle ideeën ligt bij een knooppunt tussen het oude en het nieuwe, van diepverankerde routines en vanzelfsprekende opvattingen, die ineens zichtbaar worden door een conflict, waardoor we ineens nieuwe wegen voor ons zien.”

(John Dewey)

Twée normatieve benaderingen van dit fenomeen

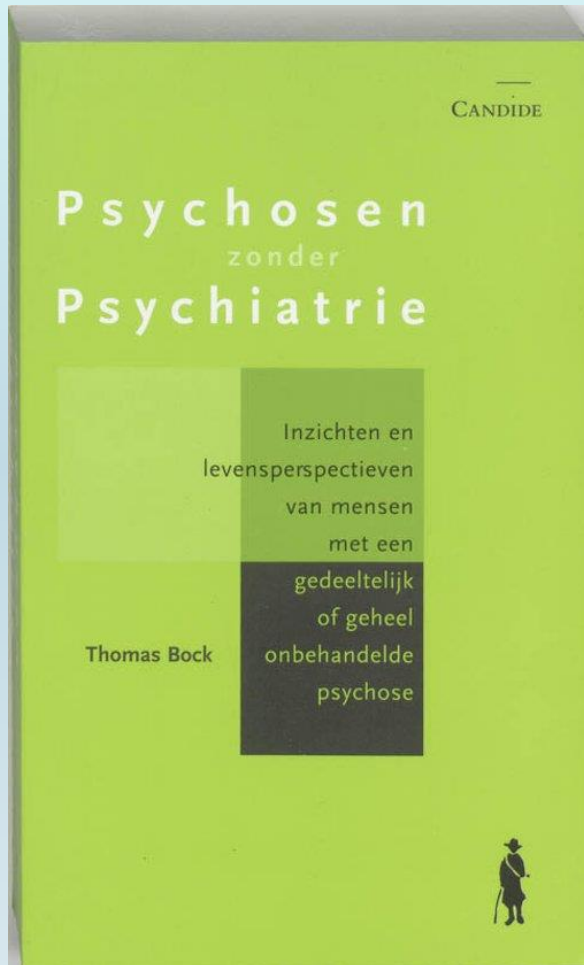
	Chaos als kans	Chaos als gevaar
Bronnen	Jan Rotmans, John Dewey, David Stark	Thomas Hobbes & het huidige spreken over ‘verwarde personen’
Stelling	Een creatieve zoektocht naar nieuwe waarden en innovaties	Een gevaarlijke situatie wanneer er niet wordt ingegrepen
Implicatie voor beleid	Mensen vrij laten in hun zoektocht met anderen, gelijken	Interveniëren, regisseren en zo snel mogelijk eindigen

Orde in chaos

Iets is verwarrend omdat wij het niet begrijpen, niet in de juiste context kunnen plaatsen. Wat voor een leek als verward overkomt, kan voor de betrokkene of iemand die de context begrijpt heel logisch en begrijpelijk zijn.

(Nederlandse Vereniging voor de Psychiatrie, Position Paper over verwarde personen, 2016)

Orde uit chaos

*“Veel mensen beschrijven hun ervaringen met psychose als verrijkend of zelfs als estatisch
people describe their experience of psychosis as
enriching or even extatisch. [...]*

*Als we onder gebrek aan zelfinzicht opvatten het
falen om een andere bril op te zetten dan de
eigen bril, hebben wij dan niet ook juist een
gebrek aan zelfinzicht?”*

(Psychiater Hurford in the New York Times, oktober 2016)

De onvoorspelbare dialoog (Dewey)

Samen zoeken naar waarden:

- Multiloog (Heinz Mölder)
- Kwartiermaken (Doortje Kal)
- Door ervaringsdeskundigen zélf (Hans van Eeken)

De afgekapte dialoog (Foucault)

“Dwang betekent dat de persoon «nee» zegt, maar dat er desondanks over de persoonlijke grens wordt heengegaan. Dat is afschuwelijk! Het is het tegenovergestelde van zorg. [...] Dwang is geen oplossing maar een probleem.”

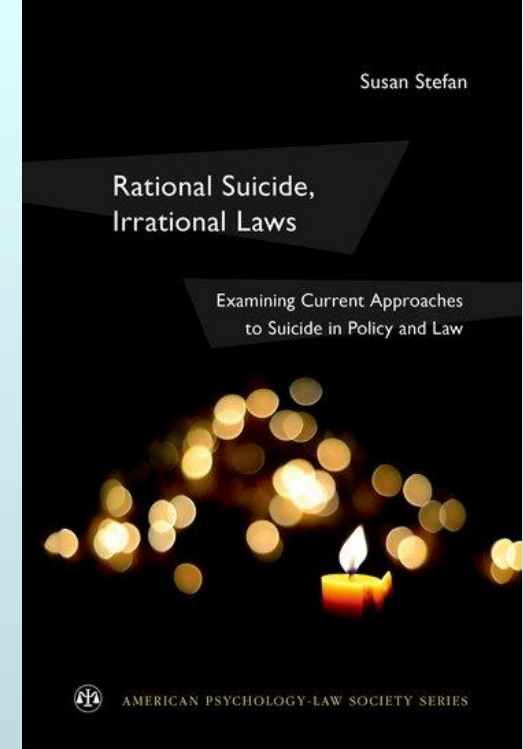
(Jolijn Santegoeds van Tekeer Tegen De Isoler
in een Rondetafelgesprek Tweede Kamer: kst-32399-35)

- Stefan (2016): dwang of dreiging met dwang wekt suïcidale neigingen op

- Dwang in de gemeenschap werkt niet (Kisely et al., 2017)

Compulsory community and involuntary outpatient treatment for people with severe mental disorders

Wat werkt wel?

Het potentieel van vertrouwen

Utrechter Stephan helpt de 'verwarde man' weer op de goede weg

Door **Liselotte Idema** - 20 december 2016

Vertrouwen in de armen

- Onvoorwaardelijk financieel vangnet
- Behandel armen, kansarmen en migranten niet als 'potentieel verward persoon'
- Toegankelijke, vrijwillige, horizontale zorg

Dank voor de aandacht!

Karlijn Roex

roex@mpifg.de